

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.4, maj 2014

Indledningen er redigeret af Klaus Nielsen og Jon Tafdrup

Tilsyn ved dr.phil. Flemming Lundgreen-Nielsen

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til

“Om den ny Udgave af Kæmpeviserne”

ved Vibeke A. Pedersen

Indhold

- 1 Forhistorien
- 2 Anledningen: en prøveudgave
- 3 Grundtvigs indlæg
- 4 Grundtvigs interesse for folkeviser
- 5 Anvendt litteratur

1 Forhistorien

I begyndelsen af 1800-tallet var der mange danske forfattere, der anvendte folkevisernes emner eller metrum, når de digtede (Pedersen 1996). Det kneb lidt mere med at få fat i en udgave med de gamle viser, da restlageret af 1780'ernes tobindsudgave, *Levninger af Middel-Alderens Digtekunst* – med sammenlagt 222 viser, var gået til ved Københavns brand i 1795.

Læs mere

Ifølge Grundtvig var Peder Syvs såkaldte Tohundredviserbog dog stadig tilgængelig (sidste optryk fra 1787). Grundtvig ejede på et tidspunkt selv førsteudgaven fra 1695, som ikke er nævnt i hans [bogfortegnelse fra 1805](#), men derimod først i bogfortegnelsen fra 1839.

Werner Abrahamson, Rasmus Nyerup og Knud Lyne Rahbek planlagde en større samlet udgave, men begyndte med at udsende en prøve, som kun indeholdt en enkelt vise, den kendte ballade om Axel og Valborg.

2 Anledningen: en prøveudgave

Nyerups prøveudgave, *Axel Thordsen og Skjøn Valborg, en norsk Ballade, med Anmærkninger af R. Nyerup; som Prøve paa den ny Skikkelse, hvori Abrahamson, Rahbek, og Nyerup agte at udgive den saa kaldte Kjempevisebog*, var kommet i det tidlige forår 1809, formentlig i marts. Bogen var den første af to pilotudgaver, der blev udgivet som optakt til en planlagt folkevisudgave i fem bind. Denne blev trykt i 1812-1814 (men først udsendt samlet ved årsskiftet 1814-1815) under titlen *Udvalgte Danske Viser fra Middelalderen; efter A.S. Vedels og P. Syvs trykte Udgaver og efter haandskrevne Samlinger udgivne paa ny*. Pilotudgaven rummede kun én tekst, visen om Axel Tordsen og Valborg, forsynet med især historiske kommentarer. Visen har nr. 475 i det, der senere er blevet standardudgaven af danske folkeviser, *Danmarks gamle Folkeviser*, 1853-1976.

Christian Molbech havde i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn* nr. 47, 21. marts 1809 leveret en henført omtale af folkeviserne i al almindelighed (som han i tidens ånd kaldte "Kæmpeviser") sammen med en kritik af, at udgiverne i forhold til Peders Syvs udgave havde udeladt hele 25 strofer af visens i alt 200. I modsætning til hvad han senere skulle mene, gik han ind for, at viserne blev gengivet så tæt på den ældste forekomst som muligt. Han havde det ønske, "at vi maa saavidt muligt beholde dem i deres Heelhed og i deres *egen* Skikkelse; at Udgiverne ville [dvs. vil] indskrænke deres Kritik til at rette Trykfeil og andre aabenbare Vildelser" (Molbech 1809, sp. 749).

3 Grundtvigs indlæg

Grundtvigs indlæg *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn* to numre senere virker ikke som en kommentar til Molbechs, men som et svagt ironisk forsøg på at blande sig i den litterære debat. Grundtvig efterspørger først og fremmest en redegørelse for, hvilke udgivelseskriterier Abrahamson, Nyerup og Rahbek har i sinde at lægge til grund for den samlede udgave; og hans ønske er, at "de kun ei ville [dvs. vil] rette og ei vrage noget Ord eller Vers; men derimod forsyne Viserne med historiske Oplysninger og forskællige Læsemaader hvor Saadanne haves" (sp. 792). Heri er Grundtvig enig med Molbech.

Når Grundtvig taler om den "Glemsel, som blev vore ældre Kvads Lod", tænker han på, at danske kvad i øvrigt kun har overlevet fragmentarisk på runesten eller på lærd og blomstrende latin i Saxos *Gesta Danorum*. Derfor finder han, at de viser, der påtænkes udgivet, er mere oplysende og bedre bevaret end danmarkshistoriens endnu ældre kvad.

4 Grundtvigs interesse for folkeviser

Af Grundtvigs [bogfortegnelse fra 1805](#) fremgår det, at han ejede *Levninger af Middel-Alderens Digtekunst* (1780-1784). Blandt hans efterladte manuskripter er der også en liste over "Udmærkede gamle danske Ord – Af Kæmpeviserne", som daterer sig til o. 1804 (fasc. 300 2-39.3). Men mest kommer hans interesse til udtryk i de digte, som

han i 1800-tallets to første årtier skriver i tillempet balladestil, fx "Hr. Villemoes tjener i Keiserens Gaard" (formentlig skrevet 1807, trykt i *Idunna* 1811, s. 147-158). Ifølge Flemming Lundgreen-Nielsen er Grundtvigs folkevisepasticher dog snarere skrevet efter mønstret fra digteren Jørgen Sorterups *Nye Helte-Sange* end fra de egentlige folkeviser (1980, s. 405). Sorterup søgte i 1700-tallets andet årti at skrive samtidshistoriske heltedigte om begivenheder under Store Nordiske Krig 1709-1720 i tilnærmet folkevisestil.

Grundtvig begyndte selv at udgive folkevisbearbejdelser i *Danne-Virke* 1, 1816 og *Danne-Virke* 2, 1817, ligesom mange af hans digte fortsat trak på folkevisernes stil og ordforråd. 40 år senere, i 1847, udsendte han *Danske Kæmpeviser til Skole-Brug udvalgte og tillæmpede af Nik. Fred. Sev. Grundtvig*, der rummede omdigtninger af 72 viser, heraf de fleste folkeviser ud fra en moderne definition.

5 Anvendt litteratur

- Grundtvig, N.F.S. (1847) *Danske Kæmpeviser til Skole-Brug udvalgte og tillæmpede af Nik. Fred. Sev. Grundtvig*. København.
- Lundgreen-Nielsen, Flemming (1980) *Det handlende ord. N.F.S. Grundtvigs digtning, litteraturkritik og poetik 1798-1819*, bind 1-2. København.
- Mølbech, Christian (1809) "Axel Thordsen og Skjøn Valborg" i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn* nr. 47, sp. 745-752.
- Nyerup, Rasmus udg. (1809) *Axel Thordsen og Skjøn Valborg, en norsk Ballade, med Anmærkninger af R. Nyerup; som Prøve paa den ny Skikkelse, hvori Abrahamson, Rahbek, og Nyerup agte at udgive den saa kaldte Kjempevisebog*. København.
- Pedersen, Vibeke A. (1996) "Romantik og folkeviser - en repertoireundersøgelse" i Henrik Blicher (red.) *Som Runer paa Blad*. København, s. 35-52.
- [Sandvig, Bertel] & Rasmus Nyerup (1780-1784) *Levninger af Middel-Alderens Digtekunst*, bind 1-2. København.
- Sorterup, Jørgen (1716) *Nye Helte-Sange, Om Vores Allernaadigste Herres og Konges, Konning Frideric den Fierdes, Lykkelige Seyervindinger til Lands og Vands ved Guds Bistand erholdte Anno 1715*. København.
- Syv, Peder (1695) *Et Hundrede Udvalde Danske Viser, Om Allehaande merkelige Krigs-Bedriivt og anden selsom Eventyr, Som sig her udi Riget Ved Gamle Kemper, Navnkundige Konger, oc ellers fornemme Personer begivet haver, af Arilds Tid til denne nærværende Dag. Forøgede med det Andet Hundrede Viser Om Danske Konger, Kæmper og Andre, Samt hosføiede Antegnelser, Til Lyst og Lærdom*. København. København.

